

مُلْحَةُ الْأَعْرَابِ

تأليف:

ابومحمد قاسم بن علي مريزي بصرى

وفات:

سال ٥١٦ هجرى قمرى

ترجمه و شرح:

سيد مسلم تفت دار

مدرسه اميريه

جزيره قشم – گياهدان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بَابُ: كَمِ الْخَبْرِيَّةُ

٩٧. وَاجْرُزُ بِكُمْ مَا كُنْتَ عَنْهُ مُخْبِرًا مُعَظَّمًا لِقَدْرِهِ مُكْتَبَرًا
 ٩٨. تَقُولُ: كَمِ مَالٍ أَفَادَتْهُ يَدِي وَكَمِ إِمَاءٍ مَلَكَتُ وَأَعْبُدِ

بَابُ: كَمِ الْخَبْرِيَّةِ

۹۷. وَاجْرُزُ بِكُمْ مَا كُنْتُ عَنْهُ مُحْبِرًا مُعْظَمًا لِقَدْرِهِ مُكْتَبًا

۹۸. تَقُولُ: كَمِ مَالٍ أَفَادْتُهُ يَدِي وَكَمِ إِمَائِي مَلَكَتُ وَأَعْبُدُ

۹۷. و چیزی که با آن خبر می‌دهی با "کَمِ" مجرور کن از جهت بزرگ‌شمارنده‌ی شأن آن و (خبردهنده از) کثرت آن.

۹۸. می‌گویی: چه اموال بسیاری که دستم آن را بخشید و چه بسیار کنیزان و غلامانی که مالک شدم [اعراب این دو جمله در شرح خواهد آمد].

شرح:

● "کَمِ" به دو صورت می‌آید: خبری و استفهامی.

← بعد از "کَمِ" خبری همیشه مضاف الیه و مجرور می‌آید و خبر می‌دهد به معنای: بسیار. **كَمِ مَالٍ مَلَكَتُ**. مانند: چه بسیار مالی که بدست آوردم!

← بعد از "کَمِ" استفهامی همیشه تمییز و منصوب می‌آید و سوال می‌گیرد به معنای: چقدر؟ چه اندازه؟. مانند: **كَمِ مَالًا مَلَكَتُ؟** چه مقدار مال بدست آوردی؟

نکته:

"کَمِ" خبری هیچ‌گاه به زمان آینده نمی‌آید. پس گفته نمی‌شود: **كَمِ مَالٍ سَأْمَلِكُ**. اما "کَمِ" استفهامیه به زمان آینده می‌آید و می‌توان پرسید: **كَمِ كِتَابًا سَتَقْرَأُ؟**

اعراب آن:

همانند "رُبَّ" بر حسب عوامل اعراب می‌شود و در اعراب، بین "کَمِ" خبری و استفهامی تفاوتی وجود ندارد. به حالات آن توجه کنید:

● اگر جمله فعلی نداشت؛ با جواب دادن، اعراب آن ظاهر می‌گردد زیرا "کَمِ" جای عدد گرفته است پس اعراب عدد به آن تعلق می‌گیرد. مانند:

كَمِ شَخْصًا طَلَّابُكَ؟ دانش‌آموزانت چند نفرند؟

كَمِ: خبر مقدم. **شَخْصًا:** تمییز. **طَلَّابُ:** مبتدا موخر. **ك:** مضاف الیه.

جواب می‌دهیم: **طَلَّابِي أَحَدَ عَشَرَ شَخْصًا**. دانش‌آموزانم یازده نفرند.

طَلَّابُ: مبتدا. **ياء:** مضاف الیه. **أَحَدَ عَشَرَ:** خبر. **شَخْصًا:** تمییز.

می بینیم که عدد یازده خبر شده پس همین اعراب به "کَم" داده می شود.

● اگر جار و مجرور و یا ظرف آمد؛ مبتدا می شود. مانند: **کَم طَالِبًا عِنْدَكَ؟**

کَم: مبتدا. طَالِبًا: تمییز. عِنْدَ: ظرف زمان متعلق به خبر محذوف. كَ: مضاف الیه.

زیرا اگر جواب بدهیم "کَم" جای عدد می گیرد: **عِنْدِي خَمْسَةَ عَشَرَ طَالِبًا.**

عِنْدَ: ظرف مکان متعلق به خبر محذوف. يَاء: مضاف الیه. **خَمْسَةَ عَشَرَ:** مبتدا. طَالِبًا:

تمییز.

کَم رَجُلًا فِي الدَّارِ؟

کَم: مبتدا. رَجُلًا: تمییز. فِي الدَّارِ: جار و مجرور متعلق به خبر محذوف.

زیرا اگر جواب بدهیم جای عدد می گیرد: **فِي الدَّارِ رَجُلَانِ.**

فِي الدَّارِ: جار و مجرور متعلق به خبر محذوف. **رَجُلَانِ:** مبتدا موخر.

● اگر جمله، فعل داشت؛ دو حالت دارد:

← اگر آن فعل لازم بود؛ مبتدا می شود: **کَم تَلْمِيذًا نَجَحَ؟**

کَم: مبتدا. تَلْمِيذًا: تمییز. نَجَحًا: فعل و فاعل آن: الف تشبیه، و جمله محلا مرفوع، خبر.

می توان جواب داد: **التَّلْمِيذَانِ نَجَحَا.**

التَّلْمِيذَانِ: مبتدا. نَجَحَا: فعل و فاعل آن: الف تشبیه، و جمله محلا مرفوع، خبر.

← اگر آن فعل متعدی بود و مفعول داشت باز هم مبتدا می شود: **کَم تَلْمِيذًا أَكْرَمْتُهُ؟**

کَم: مبتدا. تَلْمِيذًا: تمییز. أَكْرَمْتُهُ: فعل و فاعل و مفعول، و جمله محلا مرفوع، خبر.

می توان جواب داد: **ثَلَاثَةُ التَّلَامِيذِ أَكْرَمْتُهُمْ.**

ثَلَاثَةُ: مبتدا. التَّلَامِيذِ: مضاف الیه. أَكْرَمْتُهُمْ: فعل و فاعل و مفعول، محلا مرفوع، خبر.

کَم مَالٍ أَفَادْتُهُ يَدِي.

کَم: مبتدا. مَالٍ: مضاف الیه. أَفَادْتُ: فعل ماضی. هُ: مفعول به. يَدٍ: فاعل. يَاء: مضاف

الیه. و جمله ی "أَفَادْتُهُ يَدِي" محلا مرفوع، خبر.

← اما اگر آن فعل متعدی بود و مفعول به نداشت؛ مفعول به می شود: **کَم تَلْمِيذٍ أَكْرَمْتُ.**

کَم: مفعول به مقدم. تَلْمِيذٍ: مضاف الیه. أَكْرَمْتُ: فعل و فاعل.

می توان جواب داد: **أَكْرَمْتُ ثَلَاثَةَ تَلَامِيذٍ.**

أَكْرَمْتُ: فعل و فاعل. **ثَلَاثَةَ:** مفعول به. **تَلَامِيذٍ:** مضاف الیه.

كَمْ إِمَاءٍ مَلَكَتُ وَأَعْبُدُ:

كَمْ: مفعول به مقدم. **إِمَاءٍ:** مضاف الیه. **مَلَكَتُ:** فعل و فاعل. **وَ:** حرف عطف. **أَعْبُدُ:**

معطوف به: **إِمَاءٍ.**

● اگر تمییز آن از جنس فعل بود؛ به نیابت از مفعول مطلق می آید: **كَمْ مُكَافِئَةً كَأَفَاتٍ**

طُلَّابِكَ؟

كَمْ: مفعول مطلق. **مُكَافِئَةً:** تمییز. **كَأَفَاتٍ:** فعل و فاعل. **طُلَّابٍ:** مفعول به. **كَ:** مضاف

الیه.

● اگر تمییز آن ظرف بود؛ به نیابت از ظرف می آید: **كَمْ يَوْمًا سَافَرْتُ؟**

كَمْ: ظرف زمان. **يَوْمًا:** تمییز. **سَافَرْتُ:** فعل و فاعل.

● اگر تمییز قبل از آن، اسمی بیاید؛ مضاف الیه می شود: **كِتَابَ كَمْ شَاعِرٍ قَرَأْتُ.**

كِتَابٍ: مفعول به. **كَمْ:** مضاف الیه. **شَاعِرٍ:** مضاف الیه. **قَرَأْتُ:** فعل و فاعل.

تنبیه:

مثال هایی که زده شد بیش تر برای "كَمْ" استفهامیه بود. زیرا "كَمْ" خبریه همانند

"كَمْ" استفهامیه اعراب می پذیرد. در اعراب تنها فرقی که بین این دو وجود دارد این است

که بعد از "كَمْ" خبریه: مضاف الیه، اما بعد از "كَمْ" استفهامیه: تمییز می آید.

تنبیه:

در اغلب اسم بعد از "كَمْ" خبریه مفرد آورده می شود زیرا "كَمْ" برای تکثیر استفاده

می شود و جمع کثرت از یازده تا بی نهایت می آید بنابراین تمییز آن ها مفرد می آید. مانند: **كَمْ**

عَبْدٍ مَلَكَتُ. اما اگر جمع آورده شود اشتباه نیست و شاذ هم نیست زیرا ممکن است مراد

گوینده، عدد از سه تا ده باشد و تمییز اعداد از سه تا ده جمع آورده می شود. مانند: **كَمْ**

عَبِيدٍ مَلَكَتُ. یا مثالی که حریری رحمه الله زد: **كَمْ إِمَاءٍ مَلَكَتُ وَأَعْبُدُ.**

اما "كَمْ" استفهامیه بنابر قول اصح که همیشه مفرد و منصوب آورده می شود.